

simul consumentur, dicit Dominus. Ego autem opera eorum, et cogitationes eorum venio, ut congregem cum omnibus gentibus et lingua, et venient et videbunt gloriam meam. Et ponam in eis signum : et mittam ex eis qui salvati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, et in Lydiam tendentes sagittam : in Italiam et Græciam, ad insulas longe, ad eos, qui non audierunt de me, et non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam gentibus [Al. in gentibus], et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in equis, et in quadrigis, et in lecticis, et in mulis, et in carrucis,

videntur cum LXX, qui interpretati sunt, ἐν τοῖς περὶ ἡβραίων, « in liminibus » : tum superioris capitis LVIII, 8 versiculus, ubi Hebræis exprobat Isaias quod idolum post fores domuum collocarent : « Post ostium retro postem posuisti memoriale tuum ». Veram nihilocius lectionem esse impressam, ex Hebræo textu nihil est dubium, quam et in commentario probat s. pater. Quod Hebraice ibi dicitur אַחַד « Achad », perquam erudite « Echad », sive « Echatem », id est, « unum » filii criticorum interpretantur.

¹ Hic quoque inedit error librariorum, qui in

Explicit Isaias propheta.

PROLOGUS HIERONYMI IN JEREMIAM.

Jeremias propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebræos Isaiæ et Osee et quibusdam aliis prophetis videtur esse rusticior¹, sed sensibus par est : quippe qui eodem spiritu prophetaverit. Porro simplicitas eloqui, de loco et in quo natus est accidit. Fuit enim Anathothi-

¹ Nuperis tamen criticis elegantissimus dicitur, ac precipue styli sublimitate insignis : quorum tamen sententiam Ric. Simonius contendit, e minori peritia linguæ Hebraicæ ortum esse, quam facile mutarent, si in ejus linguæ cognitione magis profecissent. Verissime grandis sensuum prophetæ majestas est, æque in verborum neglectu posita.

² In commentario ad c. xxiii, 9 : « Certe, in-

ad montem sanctum meum Jerusalem, dicit Dominus ;

Quomodo si inferant filii Israel manus in vase mundo in domum Domini.

Et assumam ex eis in sacerdotes, et levitas, dicit Dominus.

Quia sicut cæli novi, et terra nova, quæ ego facio stare coram me, dicit Dominus :

sic stabit semen vestrum, et nomen vestrum.

Et erit mensis ex mense,

et sabbatum ex sabbato :

Veniet omnis caro, ut adoret coram facie mea, dicit Dominus.

Et egredientur et videbunt cadavera virorum, qui pravaricati sunt in me :

Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur,

et erunt usque ad satietatem visionis omni carni.

canone et in aliis mss. codicibus posuerunt « tenentes » pro « tendentes », proclivi quidem lapsu et involuntario, ni fallor : cum sit omnino contrarius huic expositioni Hieronymiana. « Lud autem Lydes vocant ; quorum coloni Hetræsci, qui nunc Thusei appellantur, quondam mittendarum sagittarum peritissimi, et nunc dicuntur tendentes sagittam. Pro quo in Hebraico legitur MASCHÉ CEBETH (מַשְׁכֵּי קֶבֶת), quod absque LXX omnes similiter transtulerunt, « tendentes arcum » : et LXX posuerunt μέσος, nomen pro verbo interpretantes. MART.

tes, qui est usque hodie viculus, tribus ab Hierosolymis distans millibus ; sacerdos ex sacerdotibus, et in matris utero sanctificatus : virginitate sua evangelicum virum Christi Ecclesiæ dedicans². Hic vaticinari exorsus est puer : et captivitatem urbis atque Judææ³, non solum spiritu,

quit, nullum puto sanctiorem esse Jeremiam, qui virgo propheta, sanctificatusque in utero, ipse nomine præfiguratur Dominum Salvatorem ». Et filios tamen ei tribuit paraphrasas Chaldæus in c. xxxvii, 12. Cæterum « evangelicum virum » Jeremiam appellat rursus s. pater in prologo ad commentarios.

³ In Palatin. ms. « atque Judæ ».

sed et oculis carnis intuitus est. Jam decem tribus Israel Assyrîi in Medos transtulerant : jam terras earum colonie gentium possidebant. Unde in Juda tantum, et in Benjamin prophetauit : et civitatis suæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos mensuræ metri versibusque reddidimus⁴. Præterea ordinem visionum, qui apud Græcos et Latinos omnino confusus est, ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch⁵,

⁴ Alphabetum quadruplex lamentationum Jeremiæ mensuræ metri reddidit Hieronymus : quia seriem litterarum Hebraicarum, ac numerum versuum in sua translatione Latina conservavit. Hanc quoque nos mensuræ distinctionem alphabeta, et incisiones religiose observamus in præsentis canonis editione ; quod in consequentibus rem manifestam facient distinctiones per mem-

notarii ejus, qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermisimus : pro his omnibus maledicta ab æmulis prestolantes, quibus me necesse est per singula opuscula respondero. Et hoc patior, quia vos cogitis⁶. Cæterum ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum silentio meo ponere, quam quotidie novi aliquid scriptitantem invidorum insaniam provocare.

bra divisæ. MART.

⁵ Paria habet in prologo ad commentar. : « Libellum autem Baruch, qui vulgo editioni Septuaginta copulatur, nec habetur apud Hebræos, et *ἑσθητικῶν* epistolam Jeremiæ nequaquam censui disserendam ».

⁶ Paulam intelligit et Eustochium, ut apparet ex præfatione in Isaiam. MART.

INCIPIT LIBER JEREMIE PROPHETÆ.

Cap. I. — Verba Jeremiæ filii Helciæ, de sacerdotibus qui fuerunt in Anathoth, in terra Benjamin.

Quod factum est verbum Domini ad eum in diebus Josiæ filii Amon regis Juda, in tertio decimo anno regni ejus.

Et factum est in diebus Joachim filii Josiæ regis Juda, usque ad consummationem undecimi anni Sedecie filii Josiæ regis Juda, usque ad transmigracionem Jerusalem, in mense quinto.

Et factum est verbum Domini ad me, dicens :

Præusquam te formarem in utero, novi te :

et antequam exires de vulva, sanctificavi te,

et prophetam in gentibus dedi te.

Et dixi : A, a, a, Domine Deus¹ :

ecce nescio loqui, quia puer ego sum.

Et dixit Dominus ad me :

Noli dicere : Puer sum :

quoniam ad omnia quæ mittam te, ibis ;

et universa, quæcumque mandavero tibi, loqueris.

¹ In Hebræo scriptum est אָהֵא, triplex « a » juxta pronuntiationem Hieronymi, qui legebat « aleph » et « he » per « a » litteram vocalem. Unde canon Hebraicæ veritatis retinet « A, a, a ». Cæteri mss. bibliorum codices legunt « ha, ha, ha », vel « ah, ah, ah ». MART.

Ne timeas a facie eorum :

quia tecum ego sum, ut eruam te, dicit Dominus.

Et misit Dominus manum suam, et tetigit os meum : et dixit Dominus ad me :

Ecce dedi verba mea in ore tuo :

ecce [Al. add. ego] constitui te hodie super gentes, et super regna.

ut evellas, et destruas,

et disperdas, et dissipas,

et ædifices, et plantes :

Et factum est verbum Domini ad me, dicens :

Quid tu vides, Jeremia ?

Et dixi :

Virgam vigilantem ego video.

Et dixit Dominus ad me :

Bene vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo,

ut faciam illud.

Et factum est verbum Domini secundo ad me dicens :

Quid tu vides ?

Et dixi :

— Uno scriptum Hebraice est verbo אָהֵא quod per tres effeci litteras vocales « a » potest : Palatin. tamen mss. quemadmodum alii penes Martian. « ah » legunt : fortasse rectius ; est enim illa conqueventis interjectio.

Ollam succensam ego video,
et faciem ejus a facie aquilonis.
Et dixit Dominus ad me :
Ab aquilone pandetur malum [Al. aperientur
mala] super omnes habitatores terra.
Quia ecce ego convocabo omnes cognationes re-
gnorum aquilonis, ait Dominus :
et venient et ponent unusquisque solium suum
in introitu portarum Jerusalem,
et super omnes muros ejus in circuitu,
et super universas urbes Juda.
Et loquar judicia mea cum eis, super omni mali-
tia eorum, qui dereliquerunt me,
et liberaverunt diis alienis,
et adoraverunt opus manuum suarum.
Tu ergo accinge lumbos tuos,
et surge, et loquere ad eos omnia, quae ego praeci-
pio tibi.
Ne formides ad facie eorum :
nec enim timere te faciam vultum eorum.
Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam,
et in columnam ferream,
et in murum aereum,
super omnem terram,
regibus Juda,
principibus ejus, et sacerdotibus,
et populo terre.
Et bellabant adversum te, et non prevalebunt :
quia tecum ego sum, ait Dominus, ut liberem te.
Cap. II. — Et factum est verbum Domini ad me,
dicens :
Vade, et clama in auribus Jerusalem, dicens :
Haec dicit Dominus :
Recordatus sum tui, miserans adolescentiam
tuam,
et charitatem desponsationis tuae,
quando secuta me es in deserto, in terra quae
non seminatur.
Sanctus Israel Domino, primitiae frugum ejus :
omnes, qui devorant eum, delinquant [Al. delin-
quent] :
mala venient super eos, dicit Dominus.
Audite verbum Domini, domus Jacob,
et omnes cognationes domus Israel :
Haec dicit Dominus :
Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis,
quia elongaverunt a me,
et ambulaverunt post vanitatem,
et vani facti sunt ?
Et non dixerunt :
Ubi est Dominus, qui ascendere nos fecit de
terra Aegypti :

qui transduxit nos per desertum,
per terram inhabitabilem et inviam ;
per terram sitis, et imaginem mortis ;
per terram, in qua non ambulavit vir,
neque habitavit homo ?
Et induxi vos in terram Charmeli,
ut comoderetis fructum ejus, et optima [Al.
bona] illius :
Et ingressi contaminastis terram meam,
et haereditatem meam posuistis in abominatio-
nem.
Sacerdotes non dixerunt : Ubi est Dominus ?
Et tenentes legem [Al. add. meam], nescierunt
me,
et pastores praevicari sunt in me :
et prophetae prophetaverunt in Baal,
et idola secuti sunt.
Propterea adhuc iudicio contendam vobiscum, ait
Dominus,
et cum filiis vestris disceptabo.
Transite ad insulas Cothim, et videte :
et in Cedar militate, et considerate vehementer,
et videte si factum est hujusmodi ;
Si mutavit gens deos ;
et certe ipsi non sunt dii :
populus autem meus mutavit gloriam suam in
idololum.
Obstupescite, caeli, super hoc ;
et porta ejus, desolamini vehementer, dicit Do-
minus,
Duo enim mala fecit populus meus :
Me dereliquerunt fontem aquae viva,
et foderunt sibi cisternas,
cisternas dissipatas,
quae continere non valent aquas.
Nunquid servus est Israel, aut vernaculus ?
Quare ergo factus est in praedam ?
Super eum rugierunt leones,
et dederunt vocem suam,
posuerunt terram ejus in solitudinem :
Civitates ejus exusta sunt,
et non est qui habitet in eis.
Filii quoque Memphis et Taphnes constuprave-
runt te usque ad verticem.
Nunquid non istud factum est tibi,
quia derelquisti Dominum Deum tuum eo tem-
pore, quo dicebat te per viam ?
Et nunc quid tibi vis in via Aegypti,
ut bibas aquam turbidam [Al. Sion] ?
Et quid tibi cum via Assyriorum,
ut bibas aquam fluminis ?
Arguet te malitia tua,

et aversio tua increpabit te.
Scito, et vide, quia malum et amarum est reli-
quisse te Dominum Deum tuum,
et non esse timorem mei apud te, dicit Dominus
Deus exercituum.
A saeculo confregisti jugum meum,
rupisti vincula mea,
et dixisti : Non serviam.
In omni enim colle sublimi, et sub omni ligno
frondoso,
tu prosternebaris meretrix :
Ego autem plantavi te vineam electam,
omne semen verum :
Quomodo ergo conversa es mihi in pravum vinea
aliena ?
Si laveris le nitro, et multiplicaveris tibi herbam
horith,
maculata es in iniquitate tua coram me, dicit
Dominus Deus.
Quomodo dicis : Non sum polluta,
post Baalim non ambulavi [Al. abii] ?
Vide vias tuas in convalle,
scito quid feceris :
Cursor levis explicans vias suas.
Onager assuetus in solitudine,
in desiderio animas suas attraxit ventum amoris
sui :
nullus avertet eam :
Omnes qui quaerunt eam, non deficiunt :
in mensuris ejus invenient eam.
Prohibe pedem tuum a nuditate,
et guttur tuum a siti.
Et dixisti :
Desperavi,
nequaquam faciam :
Adamavi quippe alienos,
et post eos ambulabo.
Quomodo confunditur fur quando apprehenditur,
sic confusi sunt domus Israel,
ipsi et reges eorum,
principes, et sacerdotes, et prophetae eorum,
dicentes ligno : Pater meus es tu ;
et lapidi : Tu me genuisti.
Verterunt ad me tergum,
et non faciem,

Et in tempore afflictionis suae dicent :
Surge, et libera nos.
Ubi sunt dii tui, quos fecisti tibi ?
Surgant et liberent te in tempore afflictionis tuae :
Secundum numerum quippe civitatum tuarum
erant dii tui, Juda.
Quid vultis mecum iudicio contendere ?
Omnes derelquistis me, dicit Dominus.
Frustra [Al. Sine causa] perussi filios vestros,
disciplinam non receperunt :
Devoravit gladius vester prophetas vestros,
quasi leo vastator generatio vestra.
Videte verbum Domini :
Nunquid solitudo factus sum Israeli, aut terra
serotina ?
Quare ergo dixit populus meus : Recessimus, non
veniemus ultra ad te ?
Nunquid obliviscetur virus ornaenti sui,
aut sponsa fasciae pectoralis suae ?
Populus vero meus oblitus est mei diebus innu-
meris.
Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad quaerendam
dilectionem,
quae insuper et malitias tuas docuisti vias tuas,
et in alis tuis inventus est sanguis animarum
pauperum et innocentum ?
Non in fossis inveni eos,
sed in omnibus quae supra memoravi.
Et dixisti : Absque peccato et innocens ego sum :
et propterea avertatur furor tuus a me.
Ecce ego iudicio contendam tecum,
eo quod dixeris : Non peceavi.
Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas !
Et ab Aegypto confunderis, sicut confusa es ab
Assur.
Nam et ab ista egredieris,
et manus tuae erunt super caput tuum :
Quoniam obtrivit Dominus confidentiam tuam,
et nihil in ea habebis prosperum.
Cap. III. — Vulgo dicitur : Si dimiserit vir uxorem
suam, et recedens ab eo, duxerit virum
alterum :
nunquid revertetur ad eam ultra ?
Nunquid non polluta et contaminata erit mulier
illa ?

¹ Hieronymus in textu ms. commentariorum
sue legit : Nunquid non polluta et contaminata
erit mulier illa ? Quod postea odisserens lectorem
monet his verbis : « Quodque ait : « Et contami-
nata erit mulier illa ? » pro quo in Hebraico legi-
mus, « terram » : reliquit exemplum, et manifes-

tius de terra loquitur Israel, quae adulterae mu-
lieri comparatur ». Igitur Hebraea verba נדה
הארץ, « haarets habi », non secundum sensum
simplicem : sed juxta exemplum ac comparatio-
nem prophetalem interpretatus est hoc loco Hie-
ronymus. MART.

Tu autem fornicata es cum amatoribus multis :
tamen revertere ad me, dicit Dominus.⁴
Leva oculos tuos in directum,
et vide ubi non prostrata sis :
In viis sedebas, expectans eos, quasi latro in so-
litudine :
et polluisti terram in fornicationibus [Al. malis]
tuis, et in malitiis tuis.
Quam ob rem prohibite sunt stillæ pluviarum,
et serotinus imber non fuit :
Frons mulieris meretricis facta est tibi,
noluisti erubescere.
Ergo saltem amodo voca me; pater meus,
dux virginitatis mee tu es :
Nunquid irasceris in perpetuum,
aut perseverabis in finem ?
Ecce locuta es, et fecisti mala, et potuisti.
Et dixit Dominus ad me in diebus Josiæ regis :
Nunquid vidisti quæ fecerit aversatrix Israel ?
Abiit sibimet super omnem montem excelsum,
et sub omni ligno frondoso,
et fornicata est ibi.
Et dixi cum fecisset hæc omnia :
Ad me revertere :
et non est reversa.
Et vidit prævaricatrix soror ejus Juda,
quia pro eo quod mœchata esset aversatrix Is-
rael, dimissem eam,
et dedissem ei libellum repudiij :
et non timuit prævaricatrix Juda soror ejus,
sed abiit, et fornicata est etiam ipsa.
Et facilitate fornicationis suæ contaminavit ter-
ram,
et mœchata est cum lapide et cum ligno.
Et in omnibus his non est reversa ad me præva-

⁴ Quod continuo hic subdunt additamentum
Vulgati libri, « et ego suscipiam te », neque He-
bræus quidem textus habet, nec qui Hieronymianam
versionem exhibent, Latini mss. melioris notæ.
Nihilosecius, si ex Hieronymi testimonio expendenda
res est, plane e contrario videtur consti-
tuendum, eam fuisse olim Hebraici contextus
genuinam sententiam, quæ temporum injuria ex
aliis libris, demum et ab ipso archetypo excederit.
Satis enim manifesto epist. 122, « ad Rusticum »,
num. 2. « Scriptum est, inquit, juxta Hebraicam
veritatem quod in Græcis et Latinis codicibus
non habetur : « Et tu reliquisti me; tamen con-
vertere », ET SUSCIPIAM TE : « dicit Dominus ».
Nec minus luculenter in commentario ipso ad
hunc locum : « In Hebræo, inquit, etiam post
fornicationem suscipere penitentem, et hortatur

ricatrix soror ejus Juda in toto corde suo,
sed in mendacio, ait Dominus.
Et dixit Dominus ad me :
Justificavit animam suam aversatrix Israel,
comparatione prævaricatricis Juda.
Vade, et clama sermones istos contra aquilonem,
et dices :
Revertere, aversatrix Israel, ait Dominus,
et non avertam faciem meam a vobis :
Quia sanctus ego sum, dicit Dominus,
et non irascar in perpetuum.
Tamen scito iniquitatem tuam,
quia in Dominum Deum tuum prævaricata es :
et dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno
frondoso,
et vocem meam non audisti, ait Dominus.
Convertimini [Al. add. ad me], filii, revertentes,
dicit Dominus :
quia ego vir vester :
Et assumam vos unum de civitate,
et duos de cognatione,
et introducam vos in Sion.
Et dabo vobis pastores juxta cor meum ;
et pascent vos scientia et doctrina.
Cumque multiplicati fueritis, et creveritis in terra
in diebus illis, ait Dominus :
non dicent ultra : Arca testamenti Domini ;
neque ascendent super cor,
neque recordabuntur illius :
nec visitabitur, nec fiet ultra.
In tempore illo vocabuntur Jerusalem solum Domini,
et congregabuntur ad eam omnes gentes in no-
mine Domini in Jerusalem,
et non ambulabunt post pravitatem cordis sui
peissimi.

ut revertatur ad se: in Septuaginta vero non
provocat ad penitentiam; sed arguit impuden-
tiam meretricis, quod post adulterium reverti
audeat ad maritum. Scilicet illud $\chi\alpha\iota\ \delta\epsilon\ \alpha\delta\upsilon\lambda\tau\epsilon\ \mu\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon$,
non, ut vulgo oblinet, « revertere », invidantis
modo, sed quasi objurgantis effereendum est,
« tamen revertaris » : quod est, « aude reverti ».
Estque adeo mirum hoc magis quod de sui tem-
poris Hebræo exemplari tradit s. pater, a quo
Græcum apographum tam longe et verborum
imminutione et sensu abuderet. Ut vero sit ejus
testimonium omni majus exceptione, mihi qui-
dem hoc ipso probatur argumento, quod in Latini-
cos codices additio illa non fluxerit ex LXX, qui
et penitus eam ignorant, et locum plane contrario
sensu efferunt, neque adeo video videretur po-
tuisse nisi ex Hebræo derivari.

In diebus illis ibit domus Juda ad domum Israel,
et venient simul de terra aquilonis, ad terram
quam dedi patribus vestris.
Ego autem dixi : Quomodo ponam te in filios [Al.
filiis],
et tribuam tibi terram desiderabilem,
hereditatem præclaram exercituum gentium ?
Et dixi : Patrem vocabis me,
et post me ingredi non cessabis.
Sed quomodo si contemnat mulier amatorem suum,
sic contempsit me domus Israel, ait Dominus.
Vox in viis audita est,
ploratus et ululatus filiorum Israel :
Quoniam iniquam fecerunt viam suam,
obliti sunt Domini Dei sui.
Convertimini, filii, revertentes,
et sanabo aversiones vestras.
Ecce non venimus ad te :
tu enim est Dominus Deus noster.
Vere mendaces erant colles,
multitudo montium :
Vere in Domino Deo nostro salus Israel.
Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab
adolescencia nostra,
greges eorum, et armenta eorum,
filios eorum, et filias eorum.
Dormiemus in confusione nostra :
et operiet nos ignominia nostra :
Quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos,
et patres nostri, ab adolescentia nostra usque ad
hanc diem,
et non audivimus vocem Domini Dei nostri.
Cap. IV. — Si converteris¹ [Al. revertaris], Israel,
ait Dominus,
ad me convertere :
Si abstuleris offendicula tua a facie mea,
non commoveberis.
Et jurabis : Vivit Dominus in veritate, et in ju-
dicio,
et in justitia ;
et benedicet eum gentes, ipsumque laudabunt.
Hæc enim dicit Dominus viro Juda et Jerusalem :
Novate vobis novale,
et nolite serere super spinas :
Circumcidimini Domino,
et auferite præputia cordium vestrorum, viri Juda,
et habitatores Jerusalem :

Ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea,
et succendatur, et non sit qui exstinguat,
propter malitiam cogitationum vestrarum.
Annuntiate in Juda,
et in Jerusalem auditum facite :
loquimini, et canite tuba in terra
Clamate fortiter,
dicite : Congregamini,
et ingrediamur civitates munitas.
Levate signum in Sion.
Confortamini, nolite stare,
quia malum ego adduco ab aquilone et contritio-
nem magnam.
Ascendit leo de cubili suo,
et prædo gentium se levavit.
Egressus est de loco suo,
ut ponat terram tuam in desolationem [Al. soli-
tudinem] :
Civitates tue vastabuntur,
remanentes absque habitatore.
Super hoc accingite vos ciliciis,
plangite et ululate :
quia non est aversa ira furoris Domini a nobis.
Et erit in die illa, dicit Dominus :
Peribit cor regis, et cor principum :
et obstupescunt sacerdotes,
et propheta consternabuntur.
Et dixi : Heu, heu, heu, Domine Deus !
Ergone decipisti populum istum et Jerusalem, di-
cens :
Pax erit vobis :
et ecce pervenit gladius usque ad animam ?
In tempore illo dicitur populo huic et Jerusalem :
Ventus urens in viis, quæ sunt in deserto viae filie
[Al. filij] populi mei,
non ad ventilandum et ad [Al. non ad] pur-
gandum.
Spiritus plenus ex his venit mihi :
et nunc ego loquar judicia mea cum eis.
Ecce quasi nubes ascendet, et quasi tempestas cur-
rus ejus :
velociore aquilis equi illius :
væ nobis, quoniam vastati sumus !
Lava a malitia cor tuum, Jerusalem, ut salva
fias :
usque morabuntur in te cogitationes noxiæ ?
Vox enim annuntiantis a Dan,

¹ Ita utrumque exemplar canonis, et mss. omnes
codices bibliorum, uno excepto recentiori, qui legit
« revertaris ». In commentariis quoque verbum

« revertaris » scriptum habetur : sed perinde est ;
eligat unusquisque quod voluerit, quando in
sensu nullum est damnum. MART.

et notum facientis idolum de monte Ephraim.
Dicitis gentibus: ¹
Ecco auditum est in Jerusalem, custodes venire de
terra longinqua,
et dare [Al. dederunt] super civitates Juda vocem
suam.
Quasi custodes agrorum facti sunt super eam in
gyro:
quia me ad iracundiam provocavit, ait Dominus.
Via tuae et cogitationes tuae fecerunt haec tibi:
ista malitia tua, quia amara,
quia [Al. tacet quia] tetigit cor tuum.
Ventrem meum, ventrem meum doleo,
sensus cordis mei turbati sunt in me:
Non tacebo,
quoniam vocem buccinae audivit anima mea, cla-
morem praelii.
Contritio super contritionem vocata est,
et vastata est omnis terra:
Repente vastata sunt tabernacula mea,
subito pelles mea.
Usguequo videbis fugientem,
audiam vocem buccinae?
Quia stultus populus meus me non cognovit:
filii insipientes sunt, et vecordes:
Sapientes sunt, ut faciant mala,
bene autem facere nescierunt.
Asperxi terram, et ecce vacua erat, et nihil:
et oculos, et non erat lux in eis.
Vidi montes, et ecce movebantur:
et omnes colles conturbati sunt.
Intuitus sum, et non erat homo,
et omne volatile caeli recessit.
Aspexi, et ecce Chamelus desertus:
et omnes urbes ejus destructae sunt a facie Do-
mini, et a facie irae furoris ejus.
Haec enim dicit Dominus:
Deserta erit omnis terra,
sed tamen consummationem non faciam.
Lugebit terra et marebunt caeli desuper:
eo quod locutus sum [Al. sim];
cogitavi, et non penituit me,
nec aversus sum ab eo.
A voce equitis et mittentis sagittam, fugit omnis ci-
vitas:
ingressi sunt ardua, et ascenderunt rupes:
Universae urbes derelictae sunt,

¹ Miror quid causae exstiterit ut, pro « dicitis gentibus », legatur in canone et ceteris mss. « concitate gentes », maxime cum in editis et mss. libris commentariorum Hieronymus legat,

et non habitat in eis homo.
Tu autem vastata quid facies?
Cum vestieris te coccino,
cum ornata fueris monili auro,
et pinxeris stibio oculos tuos, frustra compone-
ris?
Contempserunt te amatores tui,
animam tuam querent.
Vocem enim quasi parturientis audivi,
angustias ut puerperae:
Vox filiae Sion inter morientis expandentisque ²
manus suas;
vae mihi, quia defecit anima mea propter in-
terfectos!
Cap. V. — Circuite vias Jerusalem,
et aspice, et considerate,
an invenialis virum facientem iudicium, et quae-
rentem fidem:
et propitius ero ejus,
Quod si etiam: Vivit Dominus, dixerint:
et hoc falso jurabunt.
Domine, oculi tui respiciunt fidem:
percussisti eos, et non doluerunt:
attrivisti eos, et renuerunt accipere discipuli-
nam:
Induraverunt facies suas super petram,
et noluerunt reverti.
Ego autem dixi:
Forsitan pauperes sunt et stulti,
ignorantes viam Domini, iudicium Dei sui.
Ibo igitur ad optimates, et loquar eis;
ipsi enim cognoverunt viam Domini, iudicium
Dei sui.
Et ecce magis hi simul confrugerunt jugum,
ruperunt vincula.
Ideo percussit eos leo de silva,
lupus ad vesperam vastavit eos,
pardus vigilans supra civitates eorum.
Omnes, qui egressus fuerit ex eis, capietur:
quia multiplicatae sunt praevaricationes eorum,
confortatae sunt aversiones eorum.
Super quo propitius tibi esse potero?
Filii tui dereliquerunt me,
et jurant in his qui non sunt dii:
Saturavi eos, et moechati sunt,
et in domo meretricis luxuriabantur.

¹ « dicitis gentibus ». MART.

² Minus bene lectum in commentario, « inter morientes expandentesque, etc. »

Equi amatores et emissarii facti sunt ¹.
Unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat.
Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus?
Et in gente tali non ulciscetur anima mea?
Ascendite muros ejus, et dissipate,
consummationem autem nolite facere:
Auferte propagines ejus,
quia non sunt Domini.
Prævaricatione enim prævaricata est in me domus
Israel,
et domus Juda, ait Dominus.
Negaverunt Dominum, et dixerunt:
Non est ipse [Al. add. locuti]:
neque veniet super nos malum:
gladium et famem non videmus.
Prophetae fuerunt in ventum,
et responsum non fuit in eis:
haec ergo evenient illis.
Haec dicit Dominus Deus exercituum:
Quia locuti estis verbum istud:
ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem,
et populum istum ligna [Al. in ligna], et vorabit
eos.
Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo
domus Israel, ait Dominus;
gentem robustam, gentem antiquam,
gentem, cujus ignorabis linguam,
nec intelliges quid loquatur.
Pharetra ejus quasi sepulcrum patens,
universi fortes.
Et comedet segetes tuas, et panem tuum:
devorabit filios tuos et filias tuas:
comedet gregem tuum et armenta tua:
comedet vineam tuam et ficum tuam:
et conteret urbes munitas tuas, in quibus tu ha-
bes fiduciam, gladio.
Verumtamen in diebus illis, ait Dominus,
non faciam viam in consummationem.
Quod si dixeritis: Quare fecit Dominus Deus nostrer
nobis haec omnia?
Dices ad eos:
Sicut dereliquistis me, et servistis deo alieno in

terra vestra,
sic servietis alienis in terra non vestra.
Annuntiate haec domui Jacob,
et auditum facite in Juda, dicentes:
Audi, popule stulte, qui non habes cor:
qui habentes oculos, non videtis:
et aures, et non auditis.
Me ergo non timebitis, ait Dominus:
et a facie mea non dolebitis?
Qui posui arenam terminum mari,
praecipuum sempiternum, quod non præter-
ibit:
Et commovebuntur, et non poterunt:
et intumescet fluctus ejus, et non transibunt
illud:
Populo autem huic factam est cor incredulum et
exasperans,
recesserunt et abierunt.
Et non dixerunt in corde suo:
Metuamus Dominum Deum nostrum,
qui dat nobis pluviam temporaneam et serotinam
in tempore suo,
plenitudinem annuae messis custodientem no-
bis.
Iniquitates vestrae ² declinaverunt haec:
et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis:
Quia inventi sunt in populo meo impii insidiantes
quasi aucupes,
laqueos ponentes et pedicas ad capiendos vi-
ros.
Sicut decipula plena avibus,
sic domus eorum plena dolo:
ideo magnificati sunt et ditati.
Incrassati sunt et impinguati:
et præterierunt sermones meos pessime.
Causam non judicaverunt ³,
causam pupilli non direxerunt,
et iudicium pauperum non iudicaverunt.
Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus?
Aut super gentem hujusmodi non ulciscetur
anima mea?
Stupor et mirabilia facta sunt in terra:

¹ Additur in comment. « in feminas », et in fine versus, « mihi », ex LXX; neque enim sonant eo voces in Hebraeo archetypo.

² Manuscripti omnes codices biblicorum pro secunda persona primam habent, nempe « iniquitates nostrae »: idque manifestus est error exscriptorum: uti ex consequentibus facile probari potest. MART.

³ Nomen « viduae », quod hic in exemplaribus

canonis, inque nonnullis aliis mss. codicibus scriptum reperitur, adest in textu Hebraico: nec illud representavit speculum Sancti Augustini, nec commentaria Sancti Hieronymi vocis hujus meminere. Adscitum puto, sive additum librorum errore: hoc enim manifeste probant quaedam exemplaria sacrorum biblicorum, ubi recentiori manu superadditum deprehendimus verbum jam dictum. MART.

Propheta propheta mendacium,
et sacerdotes applaudabant manibus suis.
Et populus meus dilexit talia :
quid igitur fiet in novissimo ejus ?
Cap. VI. — Confortamini, filii Benjamin, in medio
Jerusalem,
et in Theua clangite buccina,
et super Bethacharem levate vexillum :
Quia malum visum est ab aquilone,
et contritio magna.
Speciosa et delicata assimilavi filiam Sion.
Ad eam venient pastores, et greges eorum :
fixerunt in ea tentoria in circuitu :
pascet unusquisque eos qui sub manu sua
sunt.
Sanctificate super eam bellum :
consurgite, et ascendamus in meridie :
Vae nobis, quia declinavit dies,
quia longiores factae sunt umbræ vesperii :
Surgite, et ascendamus in nocte,
et dissipemus domos ejus.
Quia hæc dicit Dominus exercituum :
Cedite lignum ejus,
et fundite circa Jerusalem aggerem :
Hæc est civitas visitationis,
omnis calumnia in medio ejus.
Sicut frigidam facit cisterna aquam suam,
sic frigidam fecit malitiam suam :
Iniquitas et vastitas audietur in ea,
coram me semper infirmitas et plaga.
Erudire, Jerusalem,
de forte recedat anima mea a te,
ne forte ponam te desertam,
et terram inhabitabilem.
Hæc dicit Dominus exercituum :
Usque ad racemum colligent quasi in vinea reli-
quias Israel :
Converte manum tuam quasi vindemiator ad car-
tallum.
Qui loquar ?
Et quem contestabor, ut audiat ?
Ecce incircumcise aures eorum,
et audire non possunt :
Ecce verbum Domini factum est eis in oppro-
brium,
et non suscipient illud.
Idcirco furore Domini plenus sum,
laboravi sustinens :
Effunde super parvulum foris,
et super consilium juvenum simul :
Vir enim cum muliere capietur,
senex cum pleno diebus.

Et transibunt domus eorum ad alteros,
agri et uxores pariter :
Quia extendam manum meam super habitantes
terram,
dicit Dominus.
A minore quippe usque ad majorem omnes avari-
tiae student :
et a propheta usque ad sacerdotem cuncti fa-
ciunt dolum.
Et curabant contritionem filiae populi mei cum
ignominia, dicentes :
Pax, pax ;
et non erat pax.
Confusi sunt,
quia abominationem fecerunt :
Quin potius confusione non sunt confusi,
et erubescere nescierunt :
Quam ob rem cadent inter ruentes :
in tempore visitationis suae corruent, dicit Do-
minus.
Hæc dicit Dominus :
Stato super vias, et videte,
et interrogato de semitis antiquis, quae vis via
bona, et ambulate in ea :
Et invenietis refrigerium animabus vestris.
Et ambulabimus in medio ejus.
Et constitui super vos speculatores.
Audite vocem tube.
Et dixerunt : Non audiemus.
Ideo audite, gentes, et cognosce congregatio,
quanta ego faciam eis.
Audi, terra :
Ecce ego adducam mala super populum istum,
fructum cogitationum ejus ;
Quia verba mea non audierunt,
et legem meam projecerunt.
Ut quid mihi thus de Saba afferitis,
et calamum suave olemtem de terra longinqua ?
Holocausta vestra non sunt accepta,
et victimae vestrae non plauerunt mihi.
Propterea hæc dicit Dominus :
Ecce ego dabo in populum istum ruinas,
Et ruent in eis patres et filii simul,
vicinus et proximus peribunt.
Hæc dicit Dominus :
Ecce populus venit de terra aquilonis ;
et gens magna consurgit a finibus terrae.
Sagittam et scutum arripiet :
crudelis est, et non miserebitur.
Vox ejus quasi mare sonabit :
et super equos ascendent,
preparati quasi vir ad prellum,

adversum te, filia Sion.
Audevimus famam ejus,
dissolute sunt manus nostrae :
tribulatio apprehendit nos,
et dolores ut parturientem.
Nolite exire ad agros,
et in via ne ambuletis,
quoniam gladius inimici, pavor in circuitu :
Filia populi mei, accingere cilicio,
et conspergere cinere :
Luctum unigeniti fac tibi,
planetum amarum,
quia repente veniet vastator super nos.
Probatorem dedi te in populo meo robustum,
et scies, et probabis viam eorum.
Omnes isti principes declinantes,
ambulantes fraudulenter ;
Et et ferrum :
universi corrupti sunt.
Defecit sufflatorium,
in igne consumptum est plumbum :
Frustra conflavit conflator :
malitiae enim eorum non sunt consumptae :
Argentum reprobum vocale eos,
quia Dominus projecit illos.
Cap. VII. — Verbum, quod factum est ad Jere-
miam a Domino, dicens :
Sta in porta domus Domini,
et predica tibi verbum istud, et dic :
Audite verbum Domini, omnis Juda,
qui ingredimini per portas has,
ut adoretis Dominum.
Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel :
Bonas facite vias vestras et studia vestra :
et habitabo vobiscum in loco isto.
Nolite confidere in verbis mendacii [Al. mendaci-
bus], dicentes :
Templum Domini,
templum Domini,
templum Domini, est.
Quoniam si bene direxeritis vias vestras et studia
vestra :
si feceritis iudicium inter virum et proximum
ejus, advena, et pupillo, et viduae non feceritis
calumniam,
nec sanguinem innocentem effuderitis in loco
hoc, et post deos alienos non ambulaveritis in
malum vobismetipsis :
Habitabo vobiscum in loco isto,
in terra quam dedi patribus vestris a saeculo et
usque in saeculum.
Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii,

qui non proderunt vobis.
Furari,
occidere,
adulterari,
jurare mendaciter,
libare Baalim,
et ire post deos alienos, quos ignoratis.
Et venietis, et stotitis coram me in domo hac,
in qua invocatum est nomen meum, et dixistis :
Liberati sumus,
eo quod fecerimus omnes abominationes ietas.
Ergo spelunca latronum facta est domus ista,
in qua invocatum est nomen meum in oculis
vestris ?
Ego, ego sum :
ego vidi, dicit Dominus.
Ite ad locum meum in Silo,
ubi habitavit nomen meum a principio,
et videte quae fecerim ei propter malitiam populi
mei Israel :
Et nunc, quia fecistis omnia opera haec, dicit Do-
minus,
et locutus sum ad vos mane consurgens, et lo-
quens, et non audistis :
Et vocavi vos,
et non respondistis,
Faciam domui huic, in quo invocatum est nomen
meum, et in qua vos habetis fiduciam,
et loco, quem dedi vobis et patribus vestris,
sicut feci Silo.
Et projiciam vos a facie mea,
sicut projeci omnes fratres vestros,
universum semen Ephraim,
Tu ergo noli orare pro populo hoc,
nec assumes pro eis laudem et orationem,
Et non obsistas mihi,
quia non exaudiam te ;
Nonne vides quid isti faciant in civitatibus Juda,
et in plateis Jerusalem ?
Filii colligent ligna,
et patres succendant ignem,
et mulieres conspergunt adipem,
ut faciant placentas reginae caeli,
et libent diis alienis,
et me ad iracundiam provocent.
Nunquid me ad iracundiam provocant, dicit Do-
minus ?
Nonne semelipso in confusionem vultus sui ?
Ideo hæc dicit Dominus Deus :
Ecce furor meus, et indignatio mea conflatur [Al.
conflata est] super locum istum,
super viros et super jumenta,

et super lignum regionis,
et super fruges terræ,
et succedatur, et non exstinguetur.
Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel :
Holocaustata vestra addite victimis vestris,
et comedite carnes.
Quia non sum locutus eum patribus vestris,
et non præcepi eis, in die qua eduxi
eos de terra Ægypti;
de verbo holocaustatum et victimarum.
Sed hoc verbum præcepi eis, dicens :
Audite vocem meam, et ero vobis Deus ;
et vos eritis mihi populus :
Et ambulato in omni via quam mandavi vobis,
ut bene sit vobis.
Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam :
sed abierunt in voluntatibus,
et pravitate cordis sui mali :
Factique sunt retrorsum et non in ante,
a die qua egressi sunt patres eorum de terra
Ægypti, usque ad diem hanc.
Et misi ad vos omnes servos meos prophetas, per
diem consurgens diluculo, et mitens.
Et non audierunt me, nec inclinaverunt aurem suam :
Sed induraverunt cervicem [Al. add. suam] :
et pejus operati sunt quam patres eorum.
Et loqueris ad eos omnia verba hæc, et non au-
diunt te :
et vocabis eos, et non respondebunt tibi :
Et dices ad eos :
Hæc est gens quæ non audivit vocem Domini
Dei sui,
nec recepit disciplinam :
Periit fides,
et ablata est de ore eorum.
Tonde capillum tuum, et projice,
et sume in directum planctum :
Quia projecit Dominus, et reliquit generationem
furoris sui :
quia fecerunt filii Juda malum in oculis meis,
dicit Dominus.
Posuerunt offendicula sua in domo in qua invo-
catum est nomen meum,
ut polluerent eam :
Et ædificaverunt excoelsa Thopheth, quæ est in valle

¹ Novem sequentes versus agnoscit S. Augustinus in speculo, ac totidem esse definit usque ad hæc verba : « Quomodo dicitis, etc. » Hinc videas quam longe sint a vero nuperi quidam scriptores, cum temere docent singulos versus, quos sæpissime appellant auctores ecclesiastici, sex

filii Ennom :
ut incenderent filios suos et filias suas igni :
quæ non præcepi, nec cogitavi in corde meo.
Ideo ecce dies venient, dicit Dominus,
et non dicetur amplius Thopheth, et vallis filii
Ennom :
sed vallis Interfectionis :
Et sepelient [Al. sepelientur] in Thopheth,
eo quod non sit locus :
Et erit morticinum populi hujus in cibum volucris
cæli, et bestiarum terræ,
et non erit qui abigat.
Et quiescere faciam de uribus Juda, et de plateis
Jerusalem, vocem gaudii et vocem lætitiæ,
vocem sponsi et vocem sponsæ :
In desolationem enim erit terra.
Cap. VIII. — In illo tempore, ait Dominus :
Ejicient ossa regum Juda, et ossa principum
ejus, et ossa sacerdotum,
et ossa prophetarum,
et ossa eorum qui habitaverunt Jerusalem, de sepul-
cra suis :
Et pendent [Al. expandent] ea ad solem, et lunam,
et omnem militiam cæli, quæ dilexerunt,
et quibus servierunt,
et post quæ ambulaverunt,
et quæ quæsierunt, et adoraverunt.
Non colligentur, et non sepelientur :
in sterquilinum super faciem terræ erunt.
Et eligent magis mortem quam vitam
omnes ¹ qui residui fuerint de cognatione
hac pessima
in universis locis, quæ derelicta sunt, ad quæ
ejei eos, dicit Dominus exercituum.
Et dices ad eos :
Hæc dicit Dominus :
Nunquid qui cadit [Al. cadet], non resurget ?
Et qui aversus est, non revertetur ?
Quare ergo aversus est populus iste in Jerusalem
aversione contentiosa ?
Apprehenderunt mendacium,
et noluerunt reverti :
Attendi, et auscultavi :
nemo quod bonum est loquitur ;
Nullus est qui agat penitentiam super peccato

dictiones habuisse continuas. Contrarium nunc evincunt prophete versibus descripti, sed et infra idem evidentissime demonstrantur ex Jobi, Davidis, et Salomonis operibus, quæ 77, 78 reperuntur descripta in utroque exemplari canonis Hebraicæ veritatis. MART.

suo, dicens :
Quid feci ?
Omnes conversi sunt ad cursum suum,
quasi equus impetu vadens in prælio.
Milvus in cælo cognovit tempus suum ;
turtur,
et hirundo,
et ciconia,
custodierunt tempus adventus sui :
Populus autem meus,
non cognovit judicium Domini.
Quomodo dicitis : Sapientes nos sumus,
et lex Domini nobiscum est ?
Vere mendacium operatus est stylus mendax
scribarum,
Confusi sunt sapientes,
perterriti et capti sunt :
Verbum enim Domini projecerunt,
et sapientia nulla est in eis.
Propterea dabo mulieres eorum exteris,
agros eorum hæredibus :
Quia a minimo usque ad maximum omnes avari-
tiam sequuntur [Al. avaritiæ student] :
a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt
mendacium.
Et sanabant contritionem filiæ populi mei ad
ignominiam, dicentes :
Pax, pax,
cum non esset pax.
Confusi sunt,
quia abominationem fecerunt ;
Quinimo confusione non sunt confusi,
et erubescere nescierunt :
Ideo cadent inter currentes,
in tempore visitationis suæ corruent, dicit Do-
minus.
Congregans congregabo eos, ait Dominus :
Non est uva in vitibus,
et non sunt ficus in ficulnea :
Folium defluxit :
et dedit eis quæ prætergressa sunt.
Quare sedemus ?
Convenite, et ingrediamur civitatem munitam,
et sileamus ibi :
Quia Dominus Deus noster silere nos fecit,
et potum dedit nobis aquam fellis :
Peccavimus enim Domino.
Expectavimus pacem,
et non erat bonum ;
Tempus medelæ,
et ecce formido.
A Dan auditus est fremitus equorum ejus,

a voce hinnituum pugnatorum ejus commota
est omnis terra ;
Et venerunt, et devoraverunt terram et plenitu-
dinem ejus ;
urbem et habitatores ejus.
Quia ecce ego mittam vobis serpentes regulos,
quibus non est incantatio :
et mordebunt vos, ait Dominus.
Dolor meus super dolorem,
in me cor meum mœrens.
Ecce vox clamoris filiæ populi mei de terra lon-
ginq̄ua :
Nunquid Dominus non est in Sion,
aut rex ejus non est in ea ?
Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in
sculptilibus suis,
et in vanitatibus alienis ?
Transiit messis,
finita est æstas,
et nos salvati non sumus.
Super contritione filiæ populi mei contritus sum
et contristatus,
stupor obtinuit me.
Nunquid resina non est in Galaad ?
Aut medicus non est ibi ?
Quare igitur non est obducta cicatrix filiæ populi
mei ?
Cap. IX. — Quis dabit capiti meo aquam,
et oculis meis fontem lacrymarum ?
Et plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi
mei.
Quis dabit me in solitudine diversorium viato-
rum,
et derelinquam populum meum, et recedam
ab eis ?
Quia omnes adulteri sunt,
cæcus prævaricatorum ;
Et extenderunt linguam suam quasi arcum men-
dacii et non veritatis :
Confortati sunt in terra,
quia de malo ad malum egressi sunt,
et me non cognoverunt, dicit Dominus.
Unusquisque se a proximo suo custodiat,
et in omni fratre suo non habeat fiduciam.
Quia omnis frater supplantans [Al. supplantati-
one] supplantabit,
et omnis amicus fraudulenter incedet.
Et vir fratrem suum deridebit,
et veritatem non loquentur :
Docuerunt enim linguam suam loqui menda-
cium :
ut inique agerent, laboraverunt.

Habitatio tua in medio idoli:
in dolo reuerunt scire me, dicit Dominus.
Propterea hæc dicit Dominus exercituum:
Ecce ego conflabo, et probabo eos:
quid enim aliud faciam a facie filie populi mei?
Sagitta vulnerans lingua eorum,
dolum locuta est:
In ore suo pacem cum amico suo loquitur,
et occulte ponit ei insidias.
Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus?
Aut gentem hujusmodi non ulciscetur anima
mea?
Super montes assumam fletum et lamentum,
et super speciosa deserti planetum:
Quoniam incensa sunt, eo quod non sit vir per-
transiens:
et non audierunt vocem possidentis:
A volucri celi usque ad pecora
transmigraverunt et recesserunt.
Et dabo Jerusalem in acervos arena,
et cubilia draconum:
Et civitates Juda dabo in desolationem,
eo quod non sit habitator.
Quis est vir sapiens, qui intelligat hoc,
et ad quem verbum oris Domini fit ut annun-
tiet istud?
Quare perierit [Al. perit] terra, et exusta sit [Al.
est] quasi desertum,
eo quod non sit qui pertranseat?
Et dixit Dominus:
Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis,
et non audierunt vocem meam, et non ambu-
laverunt in ea:
Et aberunt post pravitatem cordis sui,
et post Baalim:
quod [Al. quos] didicerint a patribus suis.
Idcirco hæc dicit Dominus exercituum Deus
Israel:
Ecce ego cibabo populum istum absinthio,
et potum dabo eis aquam fellis.
Et dispergam eos in gentibus quas non noverunt
ipsi et patres eorum:
et mittam post eos gladium, donec consumantur.
Hæc dicit Dominus exercituum:
Contemplamini,
et vocate lamentatrices, et veniant:
et ad eas, quæ sapientes sunt, mitte, et propere-
rent:

† Pressius ad Hebræum exemplar posuit s. pa-
ter in commentar. « Cibabo eos, populum
istum », siquidem et Hebraice habet אֶת־דַּעַם
אֶת־דָּוָן

festinent, et assumant super nos lamentum:
Deducant oculi nostri lacrymas, et palpebræ nos-
træ defluant aquis.
Quia vox lamentationis audita est de Sion:
Quomodo vastati sumus et confusi vehementer?
Quia dereliquimus terram,
quoniam dejecta sunt tabernacula nostra.
Audite ergo, mulieres, verbum Domini:
et assumant aures vestræ sermonem oris ejus:
Et docete filias vestras lamentum,
et unaquæque proximam suam planetum.
Quia ascendit mors per fenestras nostras:
ingressa est domos nostras,
disperdere parvulos deforis,
juvenes de plateis.
Loquere:
Hæc dicit Dominus:
Et cadet morticinium hominis quasi stercus su-
per faciem regionis,
et quasi fenum post tergum metentis,
et non est qui colligat.
Hæc dicit Dominus:
Non gloriatur sapiens in sapientia sua,
et non gloriatur fortis in fortitudine sua,
et non gloriatur dives in divitiis suis:
Sed in hoc gloriatur, qui gloriatur,
scire et nosse me, quia ego sum Dominus qui
facio misericordiam, et judicium et justitiam
in terra:
Hæc enim placent mihi, ait Dominus;
Ecce dies veniunt, dicit Dominus:
et visitabo super omnem qui circumcisum ha-
bet præputium,
Super Ægyptum,
et super Judam,
et super Edom,
et super filios Ammon,
et super Moab,
et super omnes qui attensi sunt in comam,
habitantes in deserto:
Quia omnes gentes habent præputium,
omnis autem domus Israel incircumcisi sunt
corde.
Cap. X. — Audite verbum
quod locutus est Dominus super vos, domus
Israel.
Hæc dicit Dominus:
Juxta vias gentium nolite decedere:
מִתְּוֹלָם.
† Lego hic in « speculo » S. Augustini, « Et
post 13 versus, non post 16 » MARX.

et a signis cæli nolite metere, quæ timent
gentes:
Quia leges populorum vanæ sunt:
Quia lignum de saltu præcidit opes manuum arti-
ficis in assia.
Argento et auro decoravit illud:
et clavus et malleis compegit, ut non dissolvatur:
In similitudinem palmæ fabricata sunt,
et non loquentur:
Portata tollentur,
quia incedere non valent.
Nolite ergo timere ea,
quia nec male possunt facere, nec bene.
Non est similis tui, Domine:
magnus tu, et magnum nomen tuum, in forti-
tudine.
Quis non timebit te, o Rex gentium?
Tuum est enim decus:
Inter cunctos sapientes gentium,
et in universis regnis eorum nullus est similis
tui.
Pariter insipientes et fatui probabuntur:
doctrina vanitatis eorum lignum est.
Argentum involutum de Tharsis affertur,
et aurum de Ophaz:
opus artificis, et manus serarum.
Hyacinthus et purpura indumentum eorum.
Opus artificum universa hæc.
Dominus autem Deus verus est:
ipse [Al. iste] Deus vivens, et rex sempiter-
nus.
Ab indignatione ejus commovebitur terra:
et non sustinebunt gentes comminationem ejus.
Sic ergo dicetis eis:
Dii, qui cælos et terram non fecerunt,
percant de terra, et de his quæ sub cælo sunt.
Qui facit terram in fortitudine sua,
preparat orbem in sapientia sua,
et prudentia sua extendit oculos.
Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in
cælo, et elevat nebulas ab extremitatibus
terre:
Fulgura in pluviam facit,
et educit ventum de thesauris suis.
Stultus factus est omnis homo scientia [Al. add.
sua],

† In com. « Fatui et sapientes ». Vid. quæ ibi
annotantur.

† In omnibus mss. et in canone addita reperi-
tur particula negativa, « ita ut non invenian-
tur ». At Hieronymus ipso lib. II. comment. in

confusus est artifex omnis in sculptili:
Quoniam falsum est quod conflat, et non est
spiritus in eis.
Vana sunt, et opus risu dignum:
in tempore visitationis suæ peribunt.
Non est his similis pars Jacob:
qui enim formavit omnia, ipse est, et Israel
virga hereditatis ejus.
Dominus exercituum nomen est illi:
Congrega de terra confusionem tuam,
quæ habitas in obsidione,
Quia hæc dicit Dominus:
Ecce ego longo projiciam habitatores terræ in
hac vice,
et tribulabo eos, ita ut inveniantur.
Væ mihi super contritione mea,
pessima plaga mea.
Ego autem dixi:
Plane hæc infirmitas mea est,
et portabo illam.
Tabernaculum meum vastatum est,
omnes funiculi mei disrupti sunt,
filii mei exierunt a me, et non subsistunt:
Non est qui extendat ultra tentorium meum,
et erigat pelles meas.
Quia stulto egerunt pastores,
et Dominum non quaesierunt:
Propterea non intellexerunt,
et omnis grex eorum dispersus est.
Vox auditionis ecce venit,
et commotio magna de terra aquilonis:
Ut ponat civitates Juda [Al. add. in] solitudinem,
et habitaculum draconum.
Scio, Domine, quia non est hominis via ejus:
nec viri est ut ambulet, et dirigat gressus
suos.
Corripere me, Domine,
verumtamen in judicio, et non in furore tuo,
ne forte ad nihilum redigas me.
Effunde indignationem tuam super gentes quæ
non cognoverunt te,
et super provincias quæ nomen tuum non in-
vocaverunt,
Quia comederunt Jacob, et devoraverunt eum,
et consumperunt illum. [Al. locum],
et deus ejus dissipaverunt.

Jeremiam absque tali negatione legendum do-
cuit. « Sic eos », inquit, « consideri faciam, sicut
tribulabo, et coangustabo, ut omnes in urbe re-
periantur, et effugere nequeant malum ». MARX.

Cap. XI.— Verbum quod factum est a Domino ad Jeremiam, dicens :
 Audite verba pacti hujus, et loquimini ad viros Juda, et ad habitatores Jerusalem.
 et dices ad eos :
 Hæc dicit Dominus Deus Israel :
 Maledictus vir, qui non audierit verba pacti hujus, quod præcepi patribus vestris, in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de fornace ferrea, dicens :
 Audite vocem meam, et facite omnia quæ præcipio vobis, et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum :
 Ut suscitem juramentum, quod juravi patribus vestris, datum me eis terram fluentem lacte et melle, sicut est dies hæc.
 Et respondi, et dixi :
 Amen, Domine,
 Et dixit Dominus ad me :
 Vociferare omnia verba hæc in civitatibus Juda, et foris Jerusalem, dicens :
 Audite verba pacti hujus, et facite illa ; quia contestans contestatus sum patres vestros, in die qua eduxi eos de terra Ægypti, usque ad diem hæc.
 Mane surgens contestatus sum, et dixi :
 Audite vocem meam ; et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam ; Sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali :
 Et induxi super eos omnia verba pacti hujus, quod præcepi ut facerent, et non fecerunt.
 Et dixit Dominus ad me :
 Inventa est conjuratio in viris Juda, et in habitatores Jerusalem.
 Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum priorum, qui noluerunt audire verba mea.
 Et hi ergo abierunt post deos alienos, ut servirent eis.
 Irritum fecerunt domus Israel et domus Juda pactum meum, quod pepigi cum patribus eorum.
 Quam ob rem hæc dicit Dominus :

¹ Minus bene lectum in commentar. « Tu » pro « Tunc », quod est in Hebræo תָּא.

Ece ego inducam [Al. induo] super eos mala, de quibus exire non poterunt ; et clamabunt ad me, et non exaudiam eos :
 Et ibunt civitates Juda, et habitatores Jerusalem, et clamabunt ad deos quibus libant, et non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum.
 Secundum numerum enim civitatum tuarum, erant dii tui, Juda : et secundum numerum viarum Jerusalem, posuisti aras confusionis, aras ad libandum Baalim.
 Tu ergo noli orare pro populo hoc, et ne assumes pro eis laudem, et orationem.
 Quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum.
 Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa ?
 Nunquid carnes sanctæ auferent a te malitias tuas, in quibus gloriata es ?
 Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam, vocavit Dominus nomen tuum :
 Ad vocem loquelæ, grandis exarsit ignis in ea, et combusta sunt fruteta ejus :
 Et Dominus exercituum, qui plantavit te, locutus est super te malum, pro malis domus Israel et domus Juda, quæ fecerunt sibi ad irritandum me, libantes Baalim.
 Tu autem, Domine, demonstrasti mihi, et cognovi.
 Tunc¹ ostendisti mihi studia eorum.
 Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam :
 et non cognovi, quia cogitaverunt super me consilia, dicentes² :
 Mittamus lignum in panem ejus, et eradamus [Al. conteramus] eum de terra ventium, et nomen ejus non memoretur amplius.
 Tu autem, Domine sabaoth, qui judicas juste, et probas renes et corda, videam ultionem tuam ex eis :
 tibi enim revelavi causam meam.
 Propterea hæc dicit Dominus ad viros Anathoth :

² Neque Hebræus textus addit, « dicentes », neque in commenta. s. pater verbum hoc posuit.

qui quærunt animam tuam, et dicant :
 Non prophetabis in nomine Domini, et non morieris in manibus nostris.
 Propterea hæc dicit Dominus exercituum :
 Ecce ego visitabo super eos, filii eorum et filiæ eorum morientur in fame : et reliquæ non erunt ex eis.
 Inducam enim malum super viros Anathoth, annum visitationis eorum.
 Cap. XII. — Justus quidem tu es, Domine, si disputem tecum :
 Verumtamen [Al. add. judicia] justa loquar ad te.
 Quare via impiorum prosperat ?
 Bene est omnibus, qui prævaricantur et inique agunt.
 Plantasti eos, et radicem miserunt, proficiunt, et faciunt fructum :
 Prope es tu ori eorum, et longe a renibus eorum.
 Et tu, Domine, nosti me, vidisti me, et probasti cor meum tecum :
 Congrega¹ eos quasi gregem ad victimam, et sanctifica eos in die occisionis.
 Usquequo lugebit terra, et herba omnis regionis siccabitur, propter malitiam habitantium in ea ?
 Consumptum est animal, et volucres, quoniam dixerunt :
 Non videbit novissima nostra.
 Si cum peditibus currens laborasti, quomodo contendere poteris cum equis ?
 Cum autem in terra pacis securus fueris [Al. Si in terra pacis confisa es], quid facies in superbia Jordanis ?
 Nam et fratres tui, et domus patris tui, etiam ipsi pugnaverunt adversum te, et clamaverunt post te plena voce :
 Ne credas eis, cum locuti fuerint tibi bona.
 Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manu inimicorum ejus.
 Facta est mihi hereditas mea quasi leo in silva : dedit contra me vocem, ideo odivi eam.
 Nunquid avis discolor hereditas mea mihi ?
 Nunquid avis tineta per totum ?
 Venite, congregamini, omnes bestie terræ, properate ad devorandum.
 Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem meam : dederunt portionem meam desiderabilem, in desertum solitudinis.
 Posuerunt eam in dissipationem, luxique super me :
 Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogilet corde.
 Super omnes vias deserti venerunt vastatores, quia gladius Domini devorabit [Al. devoravit] ab extremo terræ usque ad extremum ejus : non est pax universæ carni.
 Seminaverunt triticum, et spinas messuerunt, hereditatem acceperunt, et non eis proderit :
 Confundemini a fructibus vestris, propter iram furoris Domini.
 Hæc dicit Dominus adversum omnes vicinos meos pessimos, qui tangunt hereditatem, quam distribui populo meo Israel :
 Ecce ego evellam eos de terra eorum, et domum Juda evellam de medio eorum.
 Et cum evulsero eos, convertar, et miserabor eorum :
 et reducam eos, virum ad hereditatem suam [Al. in hereditate sua], et virum in terram suam.
 Et erit : Si eruditi didicerint vias populi mei, ut jurent in nomine meo : Vivit Dominus, sicut docuerunt populum meum jurare in Baal : edificabuntur in medio populi mei.
 Quod si non audierint, evellam gentem illam evulsione et perditione, ait Dominus.
 Cap. XIII. — Hæc dicit Dominus ad me :
 Vade, et posside tibi lumbare lineum, et pones illud super lumbos tuos, et in aquam non inferes illud.
 Et possedi lumbare juxta verbum Domini, et posui circa lumbos meos.
 Et factus est sermo Domini ad me, secundo dicens :
 Tolle lumbare, quod possedisti, quod est circa lumbos tuos, et surgens vade ad Euphratem, et absconde illud tibi in foramine petræ.
 Et abi, et abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat mihi Dominus.

¹ In commentar. « congregabo eos » : Hebræice חָקַם quod est « avelle eos, etc. »

Et factum est post dies plurimos,
dixit Dominus ad me :
Surge, vade ad Euphratem,
et tolle inde lumbare, quod præcepi tibi ut
absconderes illud ibi,
Et abili ad Euphratem, et fodi,
et tuli lumbare de loco ubi absconderam illud;
Et ecce computruerat lumbare,
ita ut nullo usui aptum esset.
Et factum est verbum Domini ad me, dicens :
Hæc dicit Dominus :
Sic putrescere faciam superbiam Juda,
et superbiam Jerusalem multam.
Populum istum pessimum, qui nolunt audire ver-
ba mea,
et ambulat in pravitate cordis sui [Al. add.
pessimi];
Abieruntque post deos alienos,
ut servirent eis, et adorarent eos;
Et erunt sicut lumbare istud,
quod nullo usui aptum est;
Sicut enim adhaeret lumbare ad lumbos viri,
sic agglutinavi mihi omnem domum Israel, et
omnem domum Juda, dicit Dominus;
ut essent mihi in populum, et in nomen, et in
laudem, et in gloriam;
et non audierunt.
Dices ergo ad eos sermonem istum :
Hæc dicit Dominus Deus Israel :
Omnis laguncula implebitur vino.
Et dicent ad te :
Nunquid ignoramus, quia omnis laguncula im-
plebitur [Al. impletur] vino?
Et dices ad eos :
Hæc dicit Dominus :
Ecce ego implebo omnes habitatores terræ hujus,
et reges qui sedent de stirpe David super thro-
num ejus,
et sacerdotes, et prophetas, et omnes habitatores
Jerusalem, ebrietate :
Et dispergam eos, virum a fratre suo,
et patres et filios pariter, ait Dominus :
Non paream, et non concedam :
neque miseror ut non disperdam eos.
Audite, et auribus percipite :
Nolite elevari, quia Dominus locutus est ;
Date Domino Deo vestro gloriam antequam con-
tenebrescat,
et antequam offendant pedes vestri ad montes
caliginosos :
Expectabitis lucem,
Et ponet eam in umbram mortis, et in caliginem.

Quod si hoc non audieritis,
in abscondito plorabit anima mea [Al. vestra] a
facie superbia :
Plorans plorabit [Al. add. Jerusalem], et deducet
oculus meus lacrymam,
quia captus est grex Domini,
Dic regi, et dominatrici :
Humiliamini, sedete :
Quoniam descendit de capite vestro corona glorie
vestre.
Civitates Austri clausæ sunt,
et non est qui aperiat :
Translata est omnis Juda [Al. Judæa] transmi-
gratione perfecta.
Levate oculos vestros,
et videte qui venitis ab aquilone :
Ubi est grex qui datus est tibi,
pecus inclytum tuum :
Quid dices cum visitaverit te ?
Tu enim docuisti [Al. doces] eos adversum te,
et erudisti [Al. erudis] eos in caput tuum,
Nunquid non dolores apprehendent te,
quasi mulierem parturientem ?
Quod si dixeris in corde tuo :
Quare venerunt mihi hæc ?
Propter multitudinem iniquitatis tuæ revelata
sunt verecundiora tua,
pollute sunt plantæ tuæ.
Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut par-
dus varietates suas :
et vos poteritis benefacere, cum didiceritis
malum.
Et disseminabo eos quasi stipulam,
quæ vento raptatur in deserto.
Hæc sors tua, parsque mensuræ tuæ a me, dicit
Dominus,
quia oblita es mei, et confisa es in mendacio.
Unde et ego nudavi femora [Al. et posteriora] tua
contra faciem tuam,
et apparuit ignominia tua,
adulteria tua, et hinnitus tuus,
scelus fornicationis tuæ.
Super colles in agro
vidi abominaciones tuas.
Væ tibi, Jerusalem,
non mundaberis post me !
Usquequo adhuc ?
Cap. XIV. — Quod factum est verbum Domini ad
Jeremiam de sermonibus siccitatis.
Luxit Judæa, et porte ejus corruerunt, et obscu-
rate sunt in terra,
et clamor Jerusalem ascendit.

Majores miserunt minores suos ad aquam :
venerunt ad hauriendum, et non invenerunt
aquam,
reporaverunt vasa sua vacua :
Confusi sunt et afflicti,
et operuerunt capita sua.
Propter terræ vastitatem, quia non venit pluvia in
terram,
confusi sunt agricolæ,
operuerunt capita sua.
Nam et cervæ in agro peperit, et reliquit :
quia non herba.
Et onagri steterunt in rupibus,
traxerunt ventum quasi dracones ;
defecerunt oculi eorum, quia non erat herba.
Si iniquitates nostræ responderint nobis :
Domine, fac propter nomen tuum,
quoniam multe sunt aversiones nostræ :
tibi peccavimus.
Expectatio Israel,
salvator ejus in tempore tribulationis :
Quare quasi colonus futurus es in terra,
et quasi viator declinans ad manendum ?
Quare futurus es velut vir vagus,
ut [Al. aut] fortis qui non potest salvare ?
Tu autem in nobis es, Domine,
et nomen tuum invocatum est super nos,
ne derelinquas nos.
Hæc dicit Dominus populo huic, qui [Al. quia]
dilexit movere pedes suos,
et non quievit, et Domino non placuit :
Nunc recordabitur iniquitatum eorum.
Et visitabit peccata eorum.
Et dixit Dominus ad me :
Noli orare pro populo isto in bonum.
Cum jejunaverint,
non exaudiam preces eorum :
Et si obtulerint holocausta, et victimas,
non suscipiam ea :
Quoniam gladio, et fame, et peste consumam eos.
Et dixi,
A, a, a, Domine Deus :
Propheta dicunt eis :
Non videbitis gladium,
et fames non erit in vobis,
sed pacem veram dabit vobis in loco isto.
Et dixit Dominus ad me :
Falso propheta vaticinantur in nomine meo ;
non misi eos, et non præcepi eis,
neque locutus sum ad eos ;
Visionem mendacem, et divinationem, et fraudu-
lentiam [Al. fraudulentam],

et seductionem cordis sui prophetant vobis.
Idcirco hæc dicit Dominus de prophetis, qui pro-
phetant in nomine meo, quos ego non misi,
dicentes :
Gladius et fames non erit in terra hæc :
In gladio et fame consumentur prophete illi,
et populi, quibus prophetant, erunt projecti in
viis Jerusalem præ fame et gladio,
et non erit qui sepeliat eos :
Ipsi et uxores eorum,
filii et filię eorum,
et effundam super eos malum suum.
Et dices ad eos verbum istud :
Deducant oculi mei lacrymam pernoctem et diem,
et non taceant :
quoniam contritio magna contrita est virgo
filia populi mei,
plaga pessima vehementer :
Si egressus fuero ad agros,
ecce occisi gladio ;
Et si introiero civitatem,
ecce attenuati fame.
Propheta quoque et sacerdos abierunt in terram,
quam ignorabant.
Nunquid projiciens abjecisti Judam ?
Aut Sion abominata est anima tua ?
Quare ergo percussisti nos,
ita ut nulla sit sanitas ?
Expectavimus pacem,
et non est bonum ;
Et tempus curationis,
et ecce turbatio.
Cognovimus, Domine, impietates nostras,
iniquitates patrum nostrorum, quia peccavimus
tibi.
Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum,
neque facias nobis contumeliam soli glorie tuæ.
Recordare,
ne irritum facias fœdus tuum nobiscum.
Nunquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant ?
Aut cæli possunt dare imbres ?
Nonne tu es, Domine Deus noster, quam [Al.
Domine Deus, quem, etc.] expectavimus ?
Tu enim fecisti omnia hæc.
Cap. XV. — Et dixit Dominus ad me :
Si steterit Moses et Samuel coram me,
non est anima mea ad populum istum.
Ejice illos a facie mea,
et egrediantur.
Quod si dixerint ad te :
Quo egrediemur ?
Dices ad eos :

Hæc dicit Dominus :
 Qui ad mortem,
 ad mortem ;
 Et qui ad gladium,
 ad gladium ;
 Et qui ad famem,
 ad famem ;
 Et qui ad captivitatem,
 ad captivitatem.
 Et visitabo super eos quatuor species, dicit Dominus :
 Gladium ad occisionem,
 et canes ad lacerandum,
 et volatilia cæli et bestias terræ ad devorandum
 et dissipandum.
 Et dabo eos in fervorem universis regnis terræ :
 propter Manassem filium Ezechim regis Juda,
 super omnibus quæ fecit in Jerusalem.
 Quis enim miserebitur tui, Jerusalem ?
 Aut quis contristabitur pro te ?
 Aut quis ibit ad rogandum pro pace tua ?
 Tu reliquisti me, dicit Dominus,
 retrorsum abiisti :
 Et extendam manum meam super te,
 et interficiam te :
 laboravi rogans.
 Et dispergam eos ventilabro in portis terræ,
 interfeci, et disperdidi [Al. perdidit] populum
 meum,
 et tamen a viis suis non sunt reversi.
 Multiplicatae sunt mihi viduæ ejus super arenam
 maris :
 induxi ei super matrem adolescentis vastatorem
 meridie :
 nisi super civitates reponite terrorem :
 infirmata est quæ peperit septem,
 deficit anima ejus :
 Occidit ei sol, cum adhuc esset dies :
 confusa est, et erubuit :
 Et residuos ejus in gladium dabo in conspectu
 inimicorum eorum, ait Dominus.
 Væ mihi, mater mea !
 Quare genuisti me, virum rixæ,
 virum discordiæ in universa terra ?
 Non fœneravi, nec fœneravit mihi quisquam :
 omnes maledicunt mihi.
 Dicit Dominus :
 Si non reliquæ tuæ in bonum :
 si non occurrat tibi in tempore afflictionis,

et in tempore tribulationis adversus inimicum †.
 Nunquid fœderabitur ferrum ferro ab aquilone,
 et æs ?
 Divitias tuas et thesauros tuos in direptionem da-
 bo gratis,
 in omnibus peccatis tuis, et in omnibus terminis
 tuis.
 Et adducam inimicos tuos de terra quam nescis ;
 quia ignis succensus est in furore meo, super
 vos ardebit.
 Tu scis, Domine,
 recordare mei, et visita me,
 et tuere me ab his qui persequuntur me.
 Noli in potentia tua suscipere me ;
 scito quoniam sustinui propter te opprobrium.
 Inventi sunt sermones tui, et comedi eos,
 et factum est mihi verbum tuum in gaudium et
 in lætitiâ cordis mei :
 Quoniam invocatum est nomen tuum super me,
 Domine Deus exercituum.
 Non sedi in concilio ludentium,
 et gloriatus sum a facie manus tuæ :
 Solus sedebam,
 quoniam comminatione [Al. amaritudine] re-
 plesti me,
 Quare factus est dolor meus perpetuus :
 et plaga mea desperabilis renuit curari ?
 Facta est mihi quasi mendacium aquarum infide-
 lium,
 Propter hoc hæc dicit Dominus :
 Si converteris,
 convertam te ;
 et ante faciem meam stabis.
 Et si separaveris pretiosum a vili,
 quasi os meum eris :
 Converterentur ipsi ad te,
 et tu non converteris ad eos.
 Et dabo te populo huic in murum æreum fortem :
 et bellabunt adversus te, et non prevalebunt :
 quia ego tecum sum, ut salvem te, et eruam te
 [Al. tacet te],
 dicit Dominus.
 Et liberabo te de manu pessimorum,
 et redimam te de manu fortium.
 Cap. XVI. — Et factum est verbum Domini ad me,
 dicens :
 Non accipies [Al. noli accipere] uxorem,
 et non erunt [Al. sint] tibi filii et filiæ in loco isto.
 Quia hæc dicit Dominus super filios et super filias

† In comment. additur, « et angustiae » : pressius Hebræo בעת רעה ובעת צרה.

qui generantur in loco isto,
 et super matres eorum, quæ genuerunt eos :
 et super patres eorum, de quorum stirpe sunt
 nati in terra hac :
 Mortibus ægrotationum morientur :
 non plangentur, et non sepelientur :
 in sterquilinum super faciem terræ erunt,
 et gladio et fame consumentur,
 et erit cadaver [Al. erunt cadavera] eorum in
 escam volatilibus cæli, et bestiis terræ.
 Hæc enim dicit Dominus :
 Ne ingrediaris domum convivii,
 neque vadas ad plangendum,
 neque consoleris eos :
 Quia abstulisti pacem meam a populo isto, dicit Do-
 minus,
 misericordiam et miserationes.
 Et morientur grandes et parvi in terra ista,
 non sepelientur neque plangentur,
 et non se incident, neque calvitium fiet pro eis.
 Et non frangent inter eos lugentem panem ad con-
 solandum super mortuo :
 et non dabunt eis potum calicis ad consolandum
 super patre suo et matre.
 Et domum convivii non ingrediaris [Al. ingredieris],
 ut sedeas cum eis, et comedas et bibas :
 Quia hæc dicit Dominus exercituum Dens Israel :
 Ecce ego auferam de loco isto in oculis vestris, et
 in diebus vestris,
 vocem gaudii, et vocem lætitiæ,
 vocem sponsi et vocem sponsæ.
 Et cum annuntiaveris populo huic omnia verba
 hæc et dixerint tibi :
 Quare locutus est Dominus super nos omne malum
 grande istud ?
 Quæ iniquitas nostra ?
 Et quod peccatum nostrum, quod peccavimus
 Domino Deo nostro ?
 Dices ad eos :
 Quia dereliquerunt me patres vestri, ait Dominus,
 et abierunt post deos alienos, et servierunt eis,
 et adoraverunt eos :
 et me dereliquerunt, et legem meam non custo-
 dierunt.
 Sed et vos pejus operati estis
 quam patres vestri.
 Ecce enim ambulat unusquisque post pravitatem
 cordis sui mali,
 ut me non audiat.
 Et ejiciam vos de terra hac, in terram quam igno-
 ratis vos, et patres vestri :
 et servietis ibi diis alienis die ac nocte,
 qui non dabunt vobis requiem.
 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus,
 et non dicetur ultra :
 Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra
 Egypti,
 sed : Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de
 terra aquilonis,
 et de universis terris ad quas ejeci eos :
 Et reducam eos in terram suam, quam dedi pa-
 tribus eorum.
 Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus,
 et piscabuntur eos :
 Et post hæc mittam eis multos venatores,
 et venabuntur eos de omni monte, et de omni
 colle, et de cavernis petrarum.
 Quia oculi mei super omnes vias eorum :
 non sunt absconditæ [Al. abscondite ea] a facie
 mea,
 et non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis
 meis.
 Et reddam primum duplices iniquitates, et peccata
 eorum :
 quis [Al. quibus] contaminaverunt terram meam
 in morticinis idolorum suorum,
 et abominationibus suis impleverunt hæredita-
 tem meam.
 Domine, fortitudo mea, et robur meum,
 et refugium meum in die tribulationis :
 Ad te genies venient ab extremis terre, et dicent :
 Vere mendacium possederunt patres nostri,
 vanitatem, quæ eis non profuit.
 Nunquid faciet sibi homo deos ?
 Et ipsi non sunt dii.
 Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem hæc,
 ostendam eis manum meam, et virtutem meam :
 et scient quia nomen mihi Dominus.
 Cap. XVII. — Peccatum Juda scriptum est stylo
 ferreo in ungue adamantino,
 exaratum super latitudinem cordis eorum,
 et in cornibus ararum eorum.
 Cum recordati fuerint filii eorum ararum suarum,
 et lucorum suorum, lignorumque frondentium
 in montibus excelsis, sacrificantes in agro :
 Fortitudinem tuam, et omnes thesauros tuos in
 direptionem dabo,
 excelsa tua propter peccata in universis finibus
 tuis.
 Et relinqueris sola ab hereditate tua, quam dedi
 tibi :
 et servire te faciam inimicis tuis in terra quam
 ignoras :
 Quoniam ignem succendisti in furore meo,